

העם

האויב השני

שלוליות הדם התיבשו במעלה העקרב. הקומץ הנבחר של עכברי הנגב והערבה, במשקיו המבודדים, התכונן לחזור אל מסלול החיים הרגיל. אולם לפתע, בלי כל ה"יעה מוקדמת, באותה פתאומיות כמו ה"אויב הראשון, הופיע בדרכי הנגב אויב שני, הציף את האדמותיו בורם אדיר. היה זה שבר העננים שכיסה את כל הארץ, כשאישי לא התכונן לו עוד, החזיר לאס־ק־הנגב את אימתם התנכית.

מכונות, שעברו בתמימות את הוואדיות היבשים, הוצפו פתאום כים אדירים, ש"טפון ירד מן ההרים, מילא כל ערוץ, הצטבר לנחלים שדהרו במהירות עצומה לקראת הים.

הגשם לא הביא ברכה לאיש. אולם הוא מילא תפקיד חשוב: הוא הוכיר לאורחי המ"דינה כי עוד עומד לפניהם אויב כביר, נוסף על האויב על הגבול — אויב שגם אותו אפשר להפוך לידד. רבבות מטרים מעוק"בם של מים טובים אבדו למדינה בורם הר"סני. לו נעצרו ונאגרו היו מספיקים כדי לשנות את פני הנגב.

היה זה סמל שקרא למיבצע.

מדיניות

הראש והגוף

הממשלה הינה ראשו של כל גוף מדיני. היא החושבת, והיא המקבלת החלטות, ונ"ציגה בתוך-לארץ אינם אלא איברים המ"קבלים פקודות מן הראש.

בהשקפה זאת, שהינה מוצדקת ברובה, דבק גם ראש-הממשלה ושר-החוק, משה שרת, שסירב לאפשר פעילות פוליטית עצמאית לממשלת ישראל באו"ם, לנוכח משבר ישראל-ירדן, לא מיהר והשיב לפניהו של אבא אבן, נציג ישראל באו"ם, שביקש ל"אפשר לו הגשת תלונה מידית למועצת הבטחון, נגד ירון לפני שמעמדה הכנסתי של ישראל ישתנה לרעה — כפי שחשש, כנראה, על סמך אינפורמציה על העומד להת"רחש בגבול.

במקום זה ישב שרת בתל-אביב, קיים התייעצויות עם ראובן שילוח, שגריר ישראל בארצות-הברית. שילוח הסביר לו שאין לבסס שום מדיניות באו"ם על תמיכת שלוש מעצמות המערב, הציע לחפש דרכים אחרות; אולם שרת עמד על שלו, חיכה לתוצאות דרישתו ממועצת-המערב להעלות את פרשת יחסי ישראל-ירדן במועצת-הבטחון. נראה כי שכרה של צפייה זאת יצא ב"הפסדה: בה בשעה שנערכו הדיונים בתל-אביב, הקדימה לבגון את ישראל, הגישה בשם ירון תלונה למועצת-הבטחון על ההתקפה הישראלית על כפר נחלין.

צעד זה חייב תגובה ישראלית מידית. שרת התייעץ עם כמה מחבריו לממשלה, שנמצאו אותה שעה בתל-אביב, לא חיכה לכינוסה של ישיבת-הממשלה רשמית, הורה לאבן להגיש תלונה למועצת-הבטחון נגד ירון.

בירורים ביושנינגטון. מיד ניגשה משלחת ישראל באו"ם לנסות ולברר את מידת תמיכתן של מעצמות-המערב בתלונה הישראלית, ואת האפשרות שיושבראש מועצת-הבטחון, אנדרי ווישנסקי, יקדים את בירור התלונה הישראלית לבירור התלונה הלבנונית. הדבר הראשון שהוברר: ארצות-הברית לא הסכימה לפתיחת כל פעולה לפי דרישת ישראל, כל עוד לא יובטח לה כי נציגי ישראל יחזרו לוועדת-שביבת-הגושק המעורבת הישראלית-ירדנית. לעומת זאת היו הבריטים נוחים יותר: אדן הודיע שיש להעלות את כל הפרשה באו"ם ללא כל תנאים מוקדמים.

תהיה עמדתן של מעצמות המערב אשר תהיה, העובדה העיקרית נשארה בעינה: איטיות פעולתו של הראש המדיני הישראלי בגממה בכורשרם של האיברים המדיניים, גרמה לכך שהערכים הפכו, בעיני העולם, מ"תוקפנים לנתקפים.

יחסים שמיים

השלום ייתכן

כל מי שביקר החודש במרחב ובבירותיה היה משוכנע שסיכויי השלום בין ישראל לארצות-ערב ירדו כמעט עד לאפס, שהתיחדשות המלחמה — בעתיד הקרוב, או הרחוק

יותר — הינה כמעט בלתי נמנעת.

אולם נמצאו גם יוצאים מכלל זה. אחד מהם היה הארי אליס, כתב הכריסצ'ן סאיינס מוניטור, אחד העתונות השמרניים, הרציניים, המצוטטים ביותר בארצות-הברית. הוא עבר על פני בירות-המרחב, נפגש עם מנהיגי ערביים, הגיע למסקנה שהשלום בין ישראל לארצות ערב ייתכן וייתכן.

המשקיף הנהיר מגלה כי בהלך המחשבה הערבי הולך ומתחולל שינוי הדרגתי, כתב אליס בעתונו, "עתה כבר ברור לערבים שישראל תחזיק מעמד, ושהמצב בינה לבין

יציאה של ארצותיהם.

על כן מכילה מסגרת ההצעות הערביות הבלתי-רשמיות לפשרה עם ישראל את התנאים הבאים:

● החזרת מספר סימלי של פליטים ערביים (100000) לישראל. הערבים רואים בתנאי זה חיתור גדול מצידם, טוענים שאם לא תסכים ישראל להחזרת הפליטים, תהיה היא היחידה שתרויח מן השלום.

● תשלום פיצויים לפליטים שיישארו ב"ארצות-ערב. סכום הפיצויים יקבע על ידי ועדה מיוחדת שתמונה על ידי או"ם, ישולם

אפיקים בנגב

נהר בן-יום. תמונה זו אופיינית למה שקרה בנגב ובערבה משך היוםיים בהם ירדו מייגשם בלי הפסק. הנהר הרחב, הזורם במהירות אל הים התיכון, אינו, משך מרבית ימי השנה, אלא וואדי יבש, עתה הציף את הכביש, אילץ את המכוניות לעמוד עד שיעברו המים.

ישר במים. בימים יבשים, זוהי הצטלבות של שני וואדיות קטנים. עם בוא השטפון, גאו מי הגשמים, כיסו גוש נמוך. רק כעבור שעותיים ירדו המים והמכוניות יכלו לנסוע.

מכונית בבוקר. מכונית נפט כבדה, שניסתה לחצות את הגשר המוצף, נתקעה באמצע. המים הגיעו עד למנוע ואילו הנגלים שקעו בבוקר הדיק שנסחף עם מי הגשמים. היה צורך לגרוף את הבוקר באתי-הפירה ולהפעיל מנוף כבד כדי למשוך את המכונית מתוך הבוקר.

מיד על ידי ארצות-הברית, יפרע לה על ידי ישראל בתשלומים לשיורין.

● תיקון הגבולות בנקודות מסוימות, כדי לאפשר את איחודם של כפרים ושטחי קרקע, המחולקים כיום בין ארצות-ערב ו"ישראל. נוסף לכך, קרוב לוודאי שהערבים ידרשו מישראל חיתור על שטחים סימליים בגליל, או בעמק יזרעאל.

● הפיכת חיפה לנמל חופשי בשביל הסחר הירדני ומתן גישה אליה באמצעות כביש או מסילת-ברזל מיוחדים שיעברו ל"רוחבה של ישראל. ירון עומדת על כך בכל תוקף, היות והיבוא והיצוא דרך נמל

ארצות-ערב לא ישתנה בעתיד הקרוב. "עד כה לא מצא שינוי זה את דרכו אל דעי העתונות הערבית, או אל פיותיהם של נציגי ארצות-ערב באו"ם; אולם מה ושמ עורכים מנהיגים ערביים שיחות פרטיות עם דיפלומטים של ארצות מעוניינות, דנים על מסגרת מתקבלת על הדעת לפשרה ישראלית-ערבית בעתיד.

תנאי הערבים. לדברי אליס, הכירו מרבית מנהיגי ארצות-ערב בעובדה שרק אחוז קטן מ"872 אלף הפליטים הערביים יח"זור לישראל, אם כי אין הם מוכנים להורות בכך בפומבי, לקומם נגדם את מפלגת האופר"

בירות הלבנוני עולים לה בהון תופעות, שעה שהנמל הירדני היחידי, עקבה, אינו מסוגל לשרת תנועת אוניות גדולה.

● הקצבת פרוודור בנגב הדרומי היש-ראלי, בין רצועת-עזה והשטח הירדני. תנאי זה הוצג על ידי המצרים השואפים ליצור קשר יבשתי ישיר עם ירדן.

● חיתור ישראל על מובלעת-הרי-הצופים, כולל הבניינים הריקים של בית-החולים הדסה והאוניברסיטה העברית. תמורתם תקבל יש-ראל את מובלעת-ארמון-הנציב, הנמצאת כיום בידי האו"ם.

● מתן ערבות על ידי האו"ם, בעיקר ארצות-הברית, אנגליה וצרפת, לקיום תנאים אלה במלואם.

"ובאשר לבעיית-ירושלים, הוסיף אליס במאמרו, "עדיין לא גיבשו הערבים כל הצעות ברורות; אבל משקיפים נייטראליים סבורים שהם יסכימו לתכנית, אשר לפיה תישאר העיר העתיקה תחת פיקוח ערבי והעיר החושה תחת פיקוח ישראלי, בה בשעה שהעיר בכללה תהיה נתונה לפיקוח או"ם והמעבר בין שני חלקיה יהיה חופשי."

הגורם המפשר. כתב הכריסצ'ן סאיינס מוניטור ציין במאמרו כי הן ממשלות ארצות-ערב והן ממשלת ישראל נתונות ללחץ פנימי חזק, שעלול להביאן בסופו של דבר לידי פשרה: אושי המסחר הערבים שואפים לחידוש יחסי המסחר עם ישראל, המצרים שואפים ליצוב גבולם הצפוני, כל מדינות ערב חוששות, שאם ימשך המצב הקיים, תוטל עליהן מלוא האחריות לפליטים; ואילו הישראלים שואפים לשפר את מצבם הכלכלי החמור, אם כי מנהיגיהם מקוים לנהל משא ומתן נפרד עם כל מדינה ערבית, להשיג תנאי שלום קלים מאלה שנימנו לעיל.

"אולם, ציין הארי אליס בסיום המאמר "הערבים בפני עצמם חסרים את העוצמה ואת כוח השיכנוע, הדרושים כדי לכפות את תנאיהם על ישראל... המדינאים הערבים מאמינים שארצות-הברית הינה המעצמה היחידה המסוגלת להביא את שני הצדדים לידי פשרה, בהבטיחה להם סיוע צבאי וכלכלי, או באימיה עליהם לשלול סיוע זה; אבל עד כה לא מגלה ארצות-הברית כל נטייה ללכת בדרך זאת, ודברים אמריקאיים מציינים כי מאבק מעין זה עלול להעמיד בעיות לאין ספור בפני הסטייט דפארטמנט, העוסק כיום בבעיות קשות בחלקי-עולם האחרים."

כספים

כסף פרטי

בחודשים האחרונים היה דומה כי המסחר והתעשייה של ישראל צפויים, לכל הפחות, לשיתוק חלקי: העלייה הגדולה בשער-המטבע הור וצימצום האשראי הבנקאי עד למינימום, לפי הוראות הממשלה, יצרו מחסור חמור כמזומנים, שללו כמעט כל אפשרות של ביצוע עסקאות בקנה-מידה גדול.

אולם אנשי המסחר והתעשייה, המטיבים למצוא מוצא מכל סכך, הצליחו למנוע את סכנת השיתוק: הם עשו כמעשי חבריהם בימי השלטון התורכי בארץ ובתקופת סיום המנדט הבריטי, הציפו את שוק הכספים בציקים בעלי תאריכים מאוחרים (חצי שנה ומעלה), שעברו מיד ליד, כמש כמו שטרות כסף ממשלתיים.

בשבוע שעבר, כאשר הגיע זרם צ'קים אלה לממדים רציניים (סכומם הכולל נאמד ב"20 מיליון ל"י), נתעורר משרד-האוצר לפעולה נגד "הכסף הפרטי", הבא למלא את מקום שטרותיו, אשר על הבאנקים לקבל צ'קים בעלי תאריכים לזמן ארוך הן ל"גוביינא והן כשטרות-בטחון לקבלת הלי-וואות.

אולם הסוחרים והתעשיינים מצאו עצה גם נגד צעד ממשלתי זה: הם גמרו אומר להמשיך בחילופי-צ'קים לזמן ארוך ביניהם לבין עצמם, להגישם לבאנקים רק במועד בו יחול פרעונם, הכריזו: "נמסיק להפיץ צ'קים רק כאשר יפסי האוצר כסף חדש". ואפשר שהאוצר זקוק רק לאיום זה כדי להפעיל את מכבש הדפוס שלו במלוא הקצב.

מפלגות

מכה נגדית

בין היורדים בשבוע שעבר אל ה"רבי" היושב בשרה-בוקר, היתה גם חבורה מראשי צעירי מפא"י, שחוללו שעזוריה בסניף ה"תל-אביבי" של מפלגתם לאחר שהצליחו ל"אסוף רוב קולות מכריע למען אברהם עופר,